

Pierwsza redakcja: rękopis z El Escorial

(tekst po korekcie)

Ávila, 1565-1566 r.¹

Este libro trata de avisos y con
sejos q̄ da Teresa de Jesus a los
maestros de las escuelas y yos suyos
de los monesterios q̄ con el fo
por de maestro de señores y de las
rriças de la madre de Dios Señora
mestra a fundado de la flagelacion
mera de nuestra Señora del carme
en espejal le di rre a los ermita
nos del monesterio de san Josef
de Avila q̄ fue el primer de don
de ella en su vida q̄a do le escri
bio

io e visto y escrito y lo q̄ con me parece
es ta escrito al cabo del y firmado de
miron bre

Dd^v: Ta księga omawia wskazania i rady...

¹ o. Silverio: zaczyna pod koniec 1565 r.; o. Álvarez: kończy w 1566 r.; o. Daniel de Pablo Maroto: 1566 r.; o. Efrén: zaczyna pod koniec 1562 r., a kończy prawdopodobnie w 1564 r.; o. Luigi Borriello: kończy w 1566 r.

Druga redakcja: rękopis z Valladolid
(tekst przed korektą)

Ávila-Valladolid-Toledo, 1567-1569 r.¹

KSIĘGA NAZWANA
DROGA DOSKONAŁOŚCI

NAPISANA PRZEZ TERESE OD JEZUSA
MNISZKĘ ZAKONU NASZEJ PANI Z [GÓRY] KARMEL.
[TA KSIĘGA] JEST SKIEROWANA DO MNISZEK BOSYCH
NASZEJ PANI Z [GÓRY] KARMEL,
[ŻYJĄCYCH WEDŁUG] PIERWSZEJ REGULY.²

JHS

[Ogólne streszczenie treści tej książki]

Ta książka omawia wskazania i rady, których Teresa od Jezusa udziela siostrom zakonnym i swoim córkom z klasztorów, które dzięki przychylności naszego Pana i chwalebnej Dziewicy Matki Bożej, naszej Pani, założyła według pierwszej Reguły naszej Pani z [Góry] Karmel. W sposób szczególnie zwraca się w [tej księdze] do sióstr z klasztoru św. Józefa w Ávila, który był pierwszym [z nich], a gdzie ona była przeoryszą w czasie, gdy je napisała.³

---

¹ o. Silverio: sierpień 1569 r. – sierpień 1570 r., Toledo; o. Daniel de Pablo Maroto: 1566-67 r.; o. Efrén: 1569 r., Toledo; o. Luigi Borriello: kończy w 1566 r.

² Taki tytuł znajduje się na pierwszej kartce rękopisu z Valladolid.

³ Te linijki tekstu, napisane ręką Teresy, znajdują się na pierwszej kartce rękopisu z Valladolid.

JHS*

Prolog¹

Który traktuje o zamyśle, jaki miałam dla napisania tej książki.²

1. Siostry z tego klasztoru św. Józefa* – wiedząc, że mam pozwolenie ojca presentado* Domingo Bañeza, z zakonu świętego Dominika, a który obecnie jest moim spowiednikiem, na opisanie pewnych spraw dotyczących modlitwy, o czym, jak się wydaje, «dzięki temu, że miałam styczność z wieloma osobami duchowymi i świętymi, będę mogła coś trafnie powiedzieć» – tak usilnie nalegały na mnie, abym to uczyniła, ze względu na bardzo wielką miłość, jaką one mnie darzą. I choć istnieje wiele książek³, które o tym traktują i [zostały one napisane] przez kogoś, kto zna [to] dobrze i znał się na tym, o czym pisze, wydało mi się, że ta [ich przychylność] woli uczyni łatwiejszymi do przyjęcia [przez nie] te niedoskonałe i [pełne] braków rzeczy niż te inne, doskonałe. A – jak mówię – tak wielkie było to pragnienie, które w nich widziałam, i to ich naleganie [na mnie], że zdeterminowałam się uczynić to, gdyż wydało mi się, że dzięki ich modlitwom oraz pokorze Pan zechce [sprawić], że zdołam trafnie powiedzieć coś takiego, co przyniesie im pożytek, i [że On] da mi to, abym ja im to przekazała.

Jeśli zaś nie zdołam trafnie tego wyrazić, to ten, który ma to przejrzeć jako pierwszy – a jest nim wspomniany ojciec presentado – spali* to¹, a ja nic nie stracę na tym, że byłam posłuszna tym służebnicom Boga, a one przekonają się, co potrafię sama z siebie, gdy Jego Majestat mnie nie wspomaga.

2. Zamierzam podać [tutaj] kilka środków zaradczych* na pokusy⁴ [doświadczane przez] zakonnice oraz [powiedzieć] o zamyśle, jaki miałam, starając się

---

¹ Tym słowem, dopisanym w późniejszym czasie, bez żadnych uwag wstępnych, rozpoczyna się rękopis *Drogi*, który jest przechowywany w bibliotece El Escorial; tytuł *Traktat Droga Doskonałości*, który znajduje się na pierwszej z trzech białych kartek (nie ma na nich numeracji stron) nie został napisany ręką Teresy.

² Tytuł prologu pochodzi z załącznika do tego rękopisu, w którym nieznaną osobą spisano tytuły wszystkich rozdziałów tego dzieła, starając się naśladować kaligrafię Teresy. Natomiast sama Teresa umieściła odnośny tytuł jedynie na początku pierwszego rozdziału, a w pozostałych zaznaczyła jedynie miejsca, gdzie mają się one rozpoczynać.

³ Teresa sama dużo czytała i dlatego w swoich pismach często wspomina o innych dziełach na dany temat: o ubóstwie (Dd^T 2,7); o *Ojciec nasz* (Dd^T 21,4); o modlitwie skupienia (Dd^T 29,5); „wiele książek” (Dd^T 39,7); por. Ż 3,4.

⁴ *pokusy* = demon, kusząc nas, tworząc iluzje duchowości, podszywając się pod Pana Boga, chce uniemożliwić nam prowadzenie prawdziwego życia duchowego, nie chce pozwolić, abyśmy stali się tym, kim Jezus chce, abyśmy byli.

JHS¹

Prolog

1. Siostry z tego klasztoru św. Józefa² – wiedząc, że mam pozwolenie ojca *presentado*³ Domingo Bañeza z zakonu **chwalebne**go świętego Dominika, a który obecnie jest moim spowiednikiem, na opisanie pewnych spraw dotyczących modlitwy, o czym, jak się wydaje, **będę mogła coś trafnie powiedzieć**, gdyż miałam styczność z wieloma osobami duchowymi i świętymi¹ – tak usilnie nalegały na mnie, **abym powiedziała im coś o niej, że zdecydowałam się okazać im posłuszeństwo, mając świadomość, że wielka miłość, którą one mnie darzą może sprawić, że łatwiej przyjmą to [tak] niedoskonałe – i to bez względu na marny styl, w jakim to im powiem – niż pewne książki***, które są bardzo dobrze napisane przez kogoś, kto znał się na tym, o czym pisze. I pokładałam ufność w ich modlitwach, że być może Pan ze względu na nie raczy sprawić, iż uda mi się trafnie powiedzieć coś, co do sposobu i stylu życia⁴ – jaki jest prowadzony w tym domu – będzie odpowiednie.

A jeśli zostanie to **niezbyt trafnie [wyrażone]**, ojciec *presentado*, który ma to przejrzeć jako pierwszy, **poprawi to lub spali**ⁿ, a ja nic nie tracę na tym, że ż 10,7,9 byłam posłuszna tym służebnicom Boga, a one przekonają się, co potrafię sama z siebie, gdy Jego Majestat mnie nie wspomaga.

2. Zamierzam podać [tutaj] kilka środków zaradczych⁵ **na kilka [pozornie] błahych pokus***, które wzbudza demon, na które – jako że są one takie – [tamci autorzy] prawdopodobnie nie zwracają uwagi.

¹ JHS: klasyczny anagram („Jesus Hominum Salvator” – Jezus Ludzi Zbawiciel), który Teresa używa jako godło (w znaczeniu „Jezus”) na pierwszej stronie swoich dzieł (*Księga mojego życia, Droga do doskonałości, Fundacje, Wizytowanie klasztorów*); zob. Dd¹ 6,9; 7,4.

² Pierwszy klasztor Reformy, którego inauguracja miała miejsce 24 sierpnia 1562 r.

³ *presentado* = stopień akademicki (*intra ordinem*) uzyskiwany w zakonie dominikanów po przedstawieniu Kapitułce Generalnej przez Kapitułę Prowincjalną kandydata na mistrza teologii i zdaniu przez niego bardzo trudnego egzaminu.

⁴ Zwięzłe sformułowanie „treści” tego dzieła: zamierza mówić o „stylu” życia, jakie prowadzi się w tym domu (por. Dd¹ 13,6).

⁵ *środków zaradczych* = będzie to coś w rodzaju praktycznego poradnika-przewodnika, zawierającego rady i wskazania, a nie systematyczny i całościowo omawiający zagadnienie traktat o modlitwie.

o ten dom, to znaczy o to, aby był on z taką doskonałością [życia], jakie [obecnie] jest w nim prowadzone – choć samo to wynika już z naszych Konstytucji.

[Powiem] również to, co Pan da mi rozemnić, zgodnie z tym, jak przyjdzie mi to na myśl i skojarzy mi się, gdyż – jako że nie wiem, co to będzie – nie jestem w stanie zapowiedzieć tego w sposób sensowny i uporządkowany i sądzę, że lepiej będzie, abym nie dążyła do tego, gdyż czymś całkiem niedorzecznym jest podjęcie się tego przeze mnie.

Oby Pan przyłożył swoją rękę do wszystkiego, co zrobię, ażeby było to zgodne z Jego wolą, bowiem takie są zawsze moje pragnienia, jakkolwiek moje dzieła są tak [pełne] braków [jak ta, jaką ja jestem]¹.

3. Wiem, że nie brakuje we mnie miłości i pragnienia dla przyczynienia się w tym, w czym mogłabym, aby dusze moich sióstr szły nieustannie naprzód w służbie Panu. A ta miłość, razem z wiekiem i doświadczeniem, jakie posiadam z kilku klasztorów^{*}, być może okaże się pomocna dla znacznie trafniejszego wyrażenia pewnych [pozornie] błahych spraw, niż [zdolają to uczynić] uczeni [teologowie], którzy mając inne, znacznie ważniejsze zajęcia, i będąc niezłomnymi^{*} mężczyznami, nie zwracają tak wielkiej uwagi na te rzeczy, które same w sobie wydają się niczym. Ale komuś, tak chwiejnemu^{*} – jakimi jesteśmy my, kobiety – wszystko może nam zaszkodzić. Albowiem [rozliczne są owe wyrafinowane podstępny¹ demona¹ wobec tych, które [żyją] wielce odosobnione, gdyż [demony] widzą^{*}, że w ich przypadku konieczne będzie skorzystanie z nowego oręża¹, aby [im] zaszkodzić. Ja – będąc nieolejalną – nieudolnie umiałam się [przed tym] bronić i dlatego chciałabym, aby moje siostry [z moich błędów] zaczerpnęły naukę dla siebie.

Nie powiem niczego innego, jak tylko to, [co na sobie lub na [przykładzie] innych poznałam poprzez doświadczenie¹ lub co zostało mi dane przez Pana poznać na modlitwie.

4. Niedawno temu napisałam pewne sprawozdanie z mojego życia². A ponieważ może okazać się, że mój spowiednik nie będzie chciał, abyście je przeczytały, przedłożę [tutaj] kilka spraw [dotyczących] modlitwy, które będą zgodne z tymi, które tam omówiłam, oraz inne, które również wydadzą mi się konieczne.

Niech Pan przedłoży [wam] to swoją ręką, jak ja Go o to usilnie błagałam, i niech tym rozporządza dla swojej większej chwały. Amen.

¹ *wyrafinowane podstępny* = dosł.: *sutilezas*; przyjmują one często formę sofizmatów, czyli rozumowań, które pozornie wydają się poprawne, ale w istocie zawierają rozmyślnie utajone błędy. Zob. F 16,5,6; 5M 4,6,8; 6M 3,16; Wk 53.

² Ta wzmianka może być pomocna przy określaniu daty powstania *Drogi*, gdyż wiemy, że druga redakcja *Życia* została ukończona w 1565 r.; zob. Dd^E 24,3; 53,1; 56,2; 73,5; „... tam powiedziałam wszystko, co wiem” (Dd^E 41,4).

A także [powiem] o innych sprawach, na ile Pan da mi je rozeznąć i skarżać mi się, czego – jako że nie wiem, o czym powiem – nie jestem w stanie zapowiedzieć tego w sposób sensowny i uporządkowany i sądzę, że lepiej będzie, abym nie dążyła do tego, gdyż czymś całkiem niedorzecznym jest podjęcie się tego przeze mnie.

Oby Pan przyłożył swoją rękę do wszystkiego, co zrobię, ażeby było to zgodne z Jego **świętą** wolą, bowiem takie są zawsze moje pragnienia, jakkolwiek moje dzieła są [pełne] braków, [jaką i ja jestem]¹.

agitur sequitur esse

3. Wiem, że nie brakuje we mnie miłości i pragnienia dla przyczynienia się w tym, w czym mogłabym, aby dusze moich sióstr szły nieustannie naprzód w służbie Panu. A ta miłość, razem z wiekiem i doświadczeniem, jakie posiadam z kilku klasztorów¹, być może okaże się pomocna dla znacznie trafniejszego wyrażenia pewnych [pozornie] błahych spraw, niż [zdolają to uczynić] uczeni [teologowie], którzy mając inne, znacznie ważniejsze zajęcia, i będąc niezłomnymi² mężczyznami, nie zwracają tak wielkiej uwagi na te rzeczy, które same w sobie wydają się niczym. Ale komuś tak chwiejnemu³ – jakimi jesteśmy my, kobiety – wszystko może nam zaszkodzić. Albowiem [wyrafinowane podstępny* demona są rozliczne¹ wobec tych, które [żyją] wielce odosobnione, gdyż [demony] widzą¹, że **jest potrzebny** nowy oręż, aby [im] zaszkodzić. Ja – będąc nielojalną – nieudolnie umiałam się [przed nimi] bronić i dlatego chciałabym, aby [z moich błędów] moje siostry zaczerpnęły naukę dla siebie.

widzą = doświadczają, przekonują się, uświadamiają sobie

Nie powiem niczego innego, jak tylko to, [co na sobie poznałam poprzez doświadczenie lub widziałam to u innych]¹.

4. Niedawno temu **polecono mi, [abym] napisała** pewne sprawozdanie z mojego życia*, **gdzie omówiłam również kilka spraw dotyczących modlitwy**. Może okazać się, że mój spowiednik nie będzie chciał, abyście **zapoznały się z tym i dlatego** przedłożę tutaj kilka spraw **z tego, co tam zostało powiedziane**, oraz inne, które również wydadzą mi się konieczne.

Niech Pan przedłoży [wam] to swoją ręką, jak ja Go o to usilnie błagałam, i niech tym rozporządza dla swojej większej chwały. Amen.

¹ Mając na uwadze czas napisania tych słów (1563-1566), trudno jest jednoznacznie określić, które konkretnie klasztory Teresa ma tutaj na myśli (augustianek, Wcielenia, klasztor św. Józefa).

² *niezłomnymi* = dosł.: *fuertes* = silnymi, opanowanymi; zwracającymi uwagę przede wszystkim na istotę danego zagadnienia.

³ *chwiejnemu* = dosł.: *flaca* = słaba, niestała, krucha, zmienna; podatna na pozornie mało istotne aspekty i elementy danego zagadnienia.